

Το Έθιμο του Κλήδονα

Πρόκειται για έθιμο με ρίζες στην αρχαιότητα. Η λέξη υπάρχει από την εποχή του Ομήρου, αφού «κλήδων» ονομαζόταν ο προγνωστικός ήχος, ο συνδυασμός τυχαίων και ασυνάρτητων λέξεων ή πράξεων κατά τη διάρκεια μαντικής τελετής, στον οποίο αποδιδόταν προφητική σημασία. Η πρώτη γραπτή περιγραφή ανέρχεται στους βυζαντινούς χρόνους. Ο «Κλήδονας» είναι μια λαϊκή μαντική διαδικασία, από τις πιο τελετουργικές όλων των παραδόσεων του τόπου μας, σύμφωνα με τον οποίο αποκαλύπτεται στις άγαμες κοπέλες η ταυτότητα του μελλοντικού τους συζύγου. Το αμίλητο νερό σχετίστηκε με την αλαλία του πάτερα του Ιωάννη Προδρόμου που του προκλήθηκε μέχρι να γεννηθεί το παιδί, γράφοντας το όνομά του σε μια πινακίδα, αφού δεν μπορούσε να το διατυπώσει προφορικά. Έτσι, με τα χρόνια το έθιμο συνδυάστηκε με τη γιορτή του Αι-Γιάννη του “Κλήδονα” στις 24 Ιουνίου και με τις φωτιές που ανάβονται για να καεί το μαγιάτικο στεφάνι.

Συνοπτικά και με παραλλαγές κατά τόπους, την παραμονή του Αι-Γιαννιού, οι ανύπανδρες κοπέλες μαζεύονται σε ένα από τα σπίτια του χωριού, όπου αναθέτουν σε κάποιο μέλος της συντροφιάς, συνήθως σε μια «Μαρία» (στη Θράκη ο ρόλος αυτός δίνεται στην ονομαζόμενη «Καλλινίτσα»), της οποίας και οι δύο γονείς είναι εν ζωή, να φέρει από το πηγάδι ή την πηγή το «αμίλητο νερό». Η ονομασία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η εν λόγω κοπέλα και η συνοδεία της πρέπει να ολοκληρώσουν την αποστολή αυτή, τηρώντας απόλυτη σιωπή.

*«Κόρες με τ' άστρα κίνησαν στη βρύση για να πάνε,
Να πάρ αμίλητο νερό, στον Κλήδονα να πάνε
Αη-Γιάννη Κληδονάρη, που της μοίρας δίνει χάρη...»*

Επιστρέφοντας στο σπίτι όπου τελείται ο κλήδονας, το νερό μεταφέρεται σε πήλινη στάμνα, στην οποία κάθε κοπέλα ρίχνει κάποιο προσωπικό αντικείμενο, συχνά μάλιστα πολύτιμο, το λεγόμενο ριζικάρι. Στη συνέχεια, η στάμνα καλύπτεται με κόκκινο ύφασμα, «κλειδώνεται» όπως λένε, και τοποθετείται σε ανοιχτό χώρο, όπου παραμένει όλη τη νύχτα υπό το φως των άστρων, για να «ξαστριστεί». Οι κοπέλες τραγουδούν:

*«Κλειδώνουμε τον κλήδονα με τ' Αι-Γιαννιού τη χάρη,
κι όποια' χει καλό ριζικό να δώσει να τον πάρει»*

Η παράδοση θέλει τη νύχτα αυτή να ονειρευτούν το μελλοντικό τους σύζυγο. Την παραμονή της γιορτής των γενεθλίων του Αγίου Ιωάννη, εκτός από την τέλεση του κλήδονα, τα παλικάρια και οι κοπέλες ανάβουν φωτιές, τις λεγόμενες «μπουμπούνες» και πηδούν από πάνω αντικριστά, ρίχνοντας και το μαγιάτικο στεφάνι.

Ανήμερα του Αϊ-Γιαννιού, πριν χαράξει -ώστε να μην εξουδετερωθεί η μαγική επιρροή των άστρων-, η υδροφόρος νεαρή τελετάρχης, η «Μαρία», φέρνει μέσα στο σπίτι το αγγείο. Το μεσημέρι ή το απόγευμα συναθροίζονται πάλι οι ανύπανδρες κοπέλες, μόνο που πλέον στην ομήγυρη συμμετέχουν και παντρεμένες γυναίκες, συγγενείς και γείτονες και των δύο φύλων, καλεσμένοι για να παίξουν το ρόλο

μαρτύρων της μαντικής διαδικασίας. Καθισμένη στο κέντρο της συντροφιάς, η «Μαρία» ανοίγει τον κλήδονα.

*«Ανοίγουμε τον κλήδονα με τ' Αι-Γιαννιού την χάρη,
και όποια έχει καλό ριζικό
σήμερα να ν' το πάρει».*

Έπειτα ανασύρει από τη στάμνα ένα-ένα τα αντικείμενα, που αντιστοιχούν στο «ριζικό» κάθε κοπέλας, απαγγέλλοντας ταυτόχρονα δίστιχα, είτε όπως τα θυμάται είτε από συλλογή τραγουδιών. Το δίστιχο που αντιστοιχεί στο αντικείμενο της κάθε κοπέλας θεωρείται ότι προμηνύει το μέλλον της και σχολιάζεται από τους υπόλοιπους, που προτείνουν τη δική τους ερμηνεία σε σχέση με την ενδιαφερόμενη. Προς το σούρουπο, όταν τελειώσει η μαντική διαδικασία, η κάθε κοπέλα γεμίζει το στόμα της με μια γουλιά αμίλητο νερό και στέκεται μπροστά σε ανοιχτό παράθυρο, έως ότου ακούσει το πρώτο ανδρικό όνομα. Αυτό πιστεύεται ότι θα είναι και το όνομα του άνδρα που θα παντρευτεί.

«Ένα έθιμο που κατάφερε τόσους αιώνες, παρ' όλες τις συχνές "πολεμικές", να επιζήσει, δεν είναι δικαίωμα της δικής μιας γενιάς να το σβήσει. Έχουμε χρέος όχι μόνο να το ανεχόμαστε αλλά και να το βοηθούμε στις εκδηλώσεις του. Στην εποχή μας μάλιστα, με το μηχανικό ρυθμό και τις πολύπλευρες υπερφροντίδες, είναι παρήγορη η παρουσία ενός χαρούμενου και διαχρονικού εθίμου, που ενώνει αιώνες και γενιές.

Οι φωτιές που θ' αναφτούν το βράδυ στις πολιτείες και στα χωριά θα είναι ένας συγκινητικός δεσμός του σήμερα με το χθες. Τα μάτια των παιδιών, που θα λάμπουν χαρούμενα μπροστά στις φλόγες, τα μάτια των μεγάλων που θα τα παρακολουθούν στα πηδήματά τους, θα είναι μια ωραία παραδοσιακή προσοχή σε μια σχεδόν πανανθρώπινη γιορτή. Δεν είναι μικρή δουλειά να σκέφτεσαι, ότι ανάβοντας μια μικρή φωτιά έξω από το σπίτι σου, συνδέσαι με τους αιώνες που πέρασαν, έστω και με τους κοντινούς σου προγόνους, καθώς και με πολλούς άλλους λαούς, που την ίδια ώρα ανάβουν τη φωτιά της ημερομηνίας αυτής και χαίρονται παρόμοια το θέαμα και το συμβολισμό της...» _ Δ. Λουκάτος, Τα Καλοκαιρινά, 1981